

UNELE PROBLEME CU PRIVIRE LA ATITUDINE ȘI DISCRIMINARE ȘCOLARĂ

Ecaterina ZUBENSCHI, dr., conf. univ.

Summary

Our social life's quality depends on the human factor, which is formed within the educational system. These values of attitude towards professoral responsibilities of work, show levels of competence and professional mastery expressed by willingness to work, spirituality and the capability to love and gift to your kids.

Any irresponsible attitude shown towards the professoral specialists, work, shows as a lack of morality, a discriminatory attitude towards newer generations, and their right to live a decent life.

Most ethnic studies on discriminated groups were based on racial, religious, gender, immigrants, forgetting the discrimination of kids who are facing a social risk, or those who require special education. There is very few information on the discriminatory impact of professoral workers on kids and their social and intellectual performance.

Quite often, political reforms on education simply follow some political interests, which in reality, forget about the newer generation, and their future in society.

Directorul Agenției Naționale pentru Curriculum și Evaluare, Anatol Topală, spune că numărul de elevi din Republica Moldova este în continuă descreștere. În anul de studii 2016-2017, doar 294 de licee, din cele 375 existente, au avut suficienți tineri pentru a forma doar câte o clasă a X-a [6].

Părinții stabiliți peste hotare își iau cu ei odraslele în Federația Rusă, Ucraina, SUA, Canada, Germania. Cei mai mulți elevi plecați din Moldova au vârsta cuprinsă între 15 și 19 ani. Părinții care își iau copiii cu ei să învețe într-o școală europeană motivează că acolo e mai puțină birocrație și corupție. „Înscrierea la școală se face online, iar copilul nu trece niciun fel de testare. Sunt create toate condițiile pentru ca copiii imigranți să se integreze ușor în școli: fiecare elev are un profesor suplitor și un program creat special pentru el, bazat pe cunoștințele

fiecăruia. Fiecare școală are propria bază de date, unde fiecare părinte poate urmări succesele propriului copil” [10]

Cercetările sociologice arată că 43% din părinți cred că învățământul din Republica Moldova este mai slab decât cel din țările Uniunii Europene, 40% – decât cel din România și 32% – decât cel din Rusia. 55% dintre părinți vor să-și trimită copiii la studii peste hotare și să se stabilească acolo [7].

Studiul realizat de IMAS denotă că sistemul educațional din Republica Moldova este absolut irelevant, complicat, plictisitor, corupt și nu are nici o legătură cu cerințele de pe piață. Dacă în anul 2007 ponderea persoanelor a căror ocupație corespundea cu domeniul de pregătire și era de 80%, în anul 2014 era de doar 52%. Crica 40% din șomeri sunt persoane cu studii gimnaziale, medii generale sau liceale, fără calificări profesionale. Nici persoanele cu studii superioare nu își pot găsi un loc de muncă.

60% dintre studenți cred că studiile universitare sunt puțin importante, examenele sunt plătite, diplomele de studii nu au nicio valoare. 45% dintre studenți sunt dispuși să-și cumpere diploma de licență.

Conform rezultatelor publicate de PISA (Programul Organizației pentru Cooperare Economică și Dezvoltate pentru evaluarea internațională a elevilor), în anul 2010 circa 57% din elevii moldoveni nu erau competenți la citire, 61% din aceștia nu posedau noțiuni elementare de matematică, 47% nu cunoșteau noțiunile științifice. În ansamblu, concluziile evaluărilor internaționale erau în contradicție cu cele naționale, conform cărora situația din Republica Moldova era foarte bună, rata de promovare a examenelor naționale fiind de 90-100%. [7].

Biroul Național de Statistică (BNS) anunță că în Republica Moldova funcționează 1.461 de grădinițe, 1.323 de școli și 31 de universități. Numărul școlilor s-a redus pe parcursul unui deceniu cu

15%. Cu peste 42% mai puțini elevi în sate. Numai 60% din tineri aleg să facă școală. Numai 88% dintre elevii care învață, cu vârsta de 7-15 ani, absolvesc școala gimnazială. Acum 10 ani, circa 93% din copii frecventau școlile pentru a absolvi nouă clase, 25 de ani în urmă – 100%! Numărul elevilor din gimnazii s-a redus cu peste 35% față de anul 2005, fiind de 334.500 de persoane. În sate, numărul celor care fac studii gimnaziale este cu peste 42% mai mic, iar în orașe – cu peste 25% față de acum 10 ani. După absolvirea gimnaziilor, circa 39% din elevi continuă să-și facă studiile în licee. Doar 26,4% dintre absolvenții liceelor aleg să facă o facultate, numărul studenților fiind mai mic cu peste 35% față de acum un deceniu, iar cea mai drastică scădere fiind înregistrată în ultimii doi ani.

Moldova a devenit codașă în topul țărilor după numărul dornicilor de carte. Indicatorul care arată numărul elevilor din clasele 5-9, raportat la numărul total al elevilor cu vârsta de 11-15 ani, este în Republica Moldova de 87%, fiind cel mai mic printre cele câteva zeci de state analizate. Astfel, acest indicator este de 98,7% în Rusia, 94,5% în România, 102,3% în Ucraina, 180,4% în Belgia, 139% în Irlanda. În ceea ce ține de numărul elevilor din liceele din Moldova, raportat la numărul total al tinerilor cu vârsta de 16-18 ani, procentajul este de 87,9%, plasându-se pe ultimul loc în clasament [5].

Cauzele situației date sunt multiple, de ordin: politic, economic, social, cultural. O importanță deosebită o au factorii atitudinali ai persoanelor responsabile de educația tinerii generații. Politicul, economicul, socialul reprezintă un rezultat a valorilor morale dobândite, de către persoanele cu funcții de decizie, exteriorizate prin exersarea anumitor responsabilități, acțiuni, comportamente atitudinale față de sine, muncă și societate.

Gordon. W. Allport și George Katona au arătat că comportamentele indivizilor sunt influențate pozitiv sau negativ, în dependență de acțiunile atitudinale a celor cu care interacionează. Cu

cât statutul social și puterea de decizie este mai mare a indivizilor ce-și manifestă comportamentele atitudinale, cu atât mai mare va fi impactul acțiunilor atitudinale asupra celor conduși [1, p. 172-311].

Cuplul atitudini-valori ține de nucleul persoanei. „Atitudinile un sunt altceva decât relații, iar relațiile interiorizate apar ca atitudini” [9, p. 239- 295].

Atitudinea cadrelor didactice are un rol deosebit în succesul și insuccesul școlar, influențând climatul psihosocial și educațional, relațiile interpersonale dintre profesor-elev, dintre elev-elev. Atitudinea dimensionează și structurează categorii diferențiate de indivizi în cadrul culturii școlare, atât sub raport normativ cât și axiologic, a componentelor subiecte în general, cât și prin tipurile specifice de culturi la nivelul managerial al cadrelor didactice la nivelul elevilor. Această variabilă psihologică și psihosocială este mai puțin analizată în literatura de specialitate. Cu impact evident sunt atitudinile duale și antitetice: pozitive și negative; progresive și regresive; favorabile și defavorabile; tolerante și intolerante; constructive și distructive; de acceptare și de respingere etc. [2, p. 225-271].

Astăzi tot mai mult își pune amprenta asupra atitudinilor și comportamentului școlar însăși sistemul de învățământ, politica școlară, atitudinea cadrului didactic față de elev, fenomenul abandonului școlar și cel al analfabetismului fiind relevante și probatorii din acest punct de vedere [3, p.218].

Chestionarea tinerilor din instituțiile de învățământ din mun. Chișinău, pe care am întreprins-o în anul de studii 2016-2017, denotă că sistemul de educație este puțin atrăgător pentru tinerii din Moldova.

Tabelul 1. Rezultatele opiniei obținute pe un lot de 200 tineri din instituțiile de învățământ din m. Chișinău:			
Întrebări:	gimnazii - 75 persoane	licee - 75 persoane	universități - 50 persoane
1. Cât de importante sunt studiile pentru Dvs?:			
a. foarte importante;	a. - 31 (41,3)%;	a. - 27 (36)%;	a. - 20 (40)%;
b. importante;	b. - 21 (28)%;	b. - 19 (25,3)%;	b. - 14 (28)%;
c. puțin importante;	c. - 11 (14,7)%;	c. - 24 (32)%;	c. - 13 (26)%;
d. n-s importante;		d. - 5 (6,7)%;	d. - 3 (6)%;
		e. - 0.	e. - 0.

e. nu știu.	d. - 7 (9,3%); e. - 5 (6,7)%.		
2. Unde ați dori să vă faceți studiile? a. în m. Chișinău; b. în oricare țară din UE; c. în SUA; d. în Rusia; e. indiferent unde, numai în Moldova; f. nu știu.	a. - 47 (62,7)%; b. - 9 (12)%; c. - 7 (9,3)%; d. - 3 (4)%; e. - 5 (6,7)%. f. - 4 (5,3)%;	a. - 24 (32)%; b. - 27 (36)%; c. - 13 (17,3)%; d. - 4 (5,3)%; e. - 5 (6,7)%. f. - 2 (2,7)%;	a. - 10 (20)%; b. - 16 (32)%; c. - 14 (28)%; d. - 4 (8)%; e. - 6 (12)%. f. - 0
3. La care disciplină ai cele mai bune rezultate? a. nu întâmpin greutăți. Întâmpin greutăți la: b.la matematică; c. limba română; d. limbi moderne; e. la științele exacte; f. la unele discipline; g. la majoritatea disciplinelor; h. la toate disciplinele.	a. - 5 (6,7)%; b. - 29 (38,6)%; c. - 12 (16)%; d. - 17 (22,7)%; e. - 0 f. - 0 g. - 7 (9,3)% h. - 5 (6,7)%	a. - 6 (8)%; b. - 0 c. - 14 (18,7)%; d. - 6 (8)%; e. - 34 (45,3)%. f. - 0 g. - 11(14,7)% h. - 4 (5,3)%	a. - 36 (72)%; b. - 0 c. - 0 d. - 0 e. - 0 f. - 14 (28)%; g. - 0 h. - 0
4. Cu ce probleme vă confrunțați în procesul învățării? a. n-am probleme; b. nu înțeleg materialul predat; c. alte probleme, care? d. îmi este greu să spun;	a. - 44 (58,7)%; b. - 18 (24)% c. - 0 d. - 13 (17,3)%	a. - 37 (49,3)%; b. - 27 (36)% c. - 0 d. - 11 (14,7)%	a. - 32 (64)%; b. - 9 (18)% c. - 7 (14)% d. - 2 (4)%
5. V-ați simțit vreodată nedreptăți de către persoanele adulte, în instituția în care învățați?: a. niciodată; b. nu-mi amintesc; c. rareori; d. adeseori; e. frecvent.	a. - 19 (25,3)%; b. - 0 c. - 16 (21,3)%; d. - 18 (24)%; e. - 22 (29,4)%.	a. - 25 (33,3)%; b. - 0 c. - 22 (29,4)%; d. - 28 (37,3)%; e. - ()%.	a. - 23 (46)%; b. - 0 c. - 20 (40)%; d. - 7 (14)%; e. - 0
6. Cum vă ajută părinții să obțineți rezultate bune la studii? a. îmi pregătesc singur lecțiile; b. pregătim lecțiile împreună; c. îmi plătesc repetitori; d. mă ajută în alt mod.	a. - 29 (38,7)%; b. - 11 (14,7)% c. - 26 (34,6)% d. - 9 (12)%	a. - 24 (32)%; b. - 3 (4)% c. - 38 (50,7)% d. - 10 (13,3)%	a. - 37 (74)%; b. - 0 c. - 0 d. - 13 (26)%
7. Ce veți face după absolvirea instituției de învățământ? 7.1 Voi continua studiile: 7. 1.a. în Republica Moldova; 7. 1.b. în România; 7. 1.c. într-o țară din UE; 7. 1.d. în SUA 7. 1.e. în Rusia 7.2. voi abandona studiile; 7.3. mă voi angaja la lucru în R.M. 7.4. voi pleca din R.M.	7.1.a. - 37 (49,4)%; 7.1.b. - 7 (9,3)%; 7.1.c. - 3 (4)%; 7.1.d. - 1 (1,3)%; 7.1.e. - 3 (4)%; 7.2. - 4 (5,3)%; 7.3. - 14 (18,7)%; 7.4. - 6 (8)%;	7.1.a. - 28 (37,3)%; 7.1.b. - 12 (16)%; 7.1.c. - 8 (10,7)%; 7.1.d. - 2 (2,7)%; 7.1.e. - 3 (4)%; 7.2. - 0 7.3. - 4 (5,3)%; 7.4. - 18 (24)%;	7.1.a. - 9 (18)%; 7.1.b. -15 (30)%; 7.1.c. - 3 (6)%; 7.1.d. - 2 (4)%; 7.1.e. - 0 7.2. - 0 7.3. - 2 (4)%; 7.4. - 19 (38)%;

Din rezultatele înserate în tabelul 1, putem concludiona următoarele:

- obținerea studiilor sunt importante pentru tineri;

- cu cât tinerii se maturizează, cu atât mai mult își doresc să facă studii în afara Republicii Moldova – numai 81(40,5%) din 200 de tineri chestionați ar rămâne să-și continue studiile în țară, 119 (59,5%) ar prefera să învețe în afara țării. O risipă întreagă de resurse umane! 11 (7,3%) din 150 de tineri nu întâmpină greutăți la însușirea materialului predat de către învățător? 112 (74,7%) din 150 de tineri întâmpină greutăți la însușirea disciplinelor exacte și umanistice, 27 (18%) de tineri din 150 întâmpină greutăți la majoritatea și la toate disciplinele școlare! 45 (30%) din 150 de tineri nu înțeleg materialul predat de către învățător; 133 (66,5%) din 200 de tineri s-au simțit nedreptățiți, de către persoanele adulte, în instituția în care învața, suferind de atitudini discriminatorii! 64 (42,7%) din 150 de tineri sunt nevoiți să facă ore suplimentare cu repetitori plătiți de către părinții lor, pentru a însuși programa școlară predată de către cadrele didactice! 32 (16%) din 200 de tineri își mențin rezultatele academice prin diferite mijloace de remunerări. 74 (37%) din 200 de tineri vor rămâne în țară după absolvirea studiilor, restul, 126 (63%) – voiesc să plece în afara țării!

Rezultatele obținute denotă ineficiența managerială a sistemului educațional din Republica Moldova, atitudinile iresponsabile față de activitatea didactică a cadrelor didactice!

Orice atitudine negativă, lipsită de moralitate, față de cineva, constituie o discriminare. În conformitate cu definiția Națiunilor Unite, „atitudinile comportamentale discriminatorii pot lua multe forme, dar toate implică o anume formă de excludere sau respingere sau de tratament inegal”[10].

Discriminarea este o acțiune care presupune un tratament diferit, nedrept față de persoane, din cauza apartenenței lor la un anumit grup social.

Forme de atitudini discriminatorii față de elevi	
→	Directă - o persoană tratată mai puțin în favorabil decât o altă persoană, aflată în condiții/situații similare, criteriul de discriminare fiind legal. Orice adresare, afirmative, apreciere negativă, etichetare, vizibilă.
→	Indirectă – acțiuni aparent neutre, ascunse la o primă vedere, care dezavantajează degradant în mod anumite persoane, față de altele, aflate în situații egale, în baza unor
→	Multiplă - o persoană sau un grup de persoane tratate diferentiat, în situație egală, pe baza a două sau a mai multor criterii de discriminare, cumulativ. Elevul cu CES este discriminat pe criterii de handicap și social – fiind din familie săracă.
→	Pozitivă – în sâmbul de măsuri menite a favoriza grupuri sociale discriminate în trecut, pentru a corecta neîntreținute și a înlesni integrarea acestora în societate. Adeseori, cei care sunt favorizați și nu se pot integra, în ciuda tuturor măsurilor. Ceea ce favorizează aceste minorități uneori nu face altceva decât să discrimineze majoritatea (Incluziunea copiilor cu deficiențe mintale severe în școlile generale).
→	Hărțuirea – orice comportament intimidant, ostil, degradant ori ofensiv, pe criteriu de religie, rasă, naționalitate, etnie, limbă, categorie socială, convingeri, gen, orientare sexuală, apartenență la o categorie defavorizată, vârstă, handicap, statut de refugiat ori azilant sau orice alt criteriu.
→	Victimizarea – orice tratament advers, ca reacție la o plângere sau acțiune în instanță sau la instituțiile competente, privind încălcarea principiului tratamentului egal și al nediscriminării.
→	Dispoziția/ordinul de a discrimina , este o formă de discriminare, printr-un ordin primit de o persoană sau un grup de persoane de la o altă persoană sau grup de persoane pentru a discrimina.

Discriminarea directă – survine când o persoană beneficiază de un tratament mai puțin favorabil decât o altă persoană care a fost, este sau ar putea fi într-o situație comparabilă, pe baza oricărui criteriu de discriminare prevăzut de legislația în vigoare. De exemplu, legislația educațională prevede incluziunea copiilor cu CES în sistemul general de învățământ. Acest fapt poate fi discriminatoriu în cazul, în care în sistemul general de învățământ nu sunt create condițiile necesare învățare, nu se ține cont de gradul deficienței copilului, de posibilitățile lui de învățare, profesionalizare, integrare în societate.

Discriminarea indirectă - nu este evidentă la prima vedere, ca în cazul discriminării directe. Deși anumite practici, reguli, politici sau proceduri ale unei organizații sunt aparent corecte și neutre, ele pot ascunde tratamente diferite și nedrepte pentru anumite persoane, pături sociale, lezându-le drepturile, pe baza criteriilor prevăzute de legislația în vigoare (drepturile persoanelor vârstnice la muncă, pensie decentă etc.) [9]. Discriminarea indirectă constituie orice comportament activ sau pasiv care, prin efectele pe care le generează, favorizează sau defavorizează nejustificat, supune unui tratament injust sau degradant o persoană, un grup de persoane sau o comunitate față de altele care se află în situații egale.

Un elev nu trebuie neapărat să fie lezat pentru a fi discriminat. El sau ea trebuie doar să fie tratați mai rău decât alții pentru anumite motive arbitrare, pentru a fi discriminați. Ca exemplu, dacă un cadru didactic decide să accepte în clasă un elev cu CES, dar îi acordă mai puțină atenție, decât acesta are nevoie, pentru a înțelege și însuși materialul predat, acest învățător va acționa în mod discriminatoriu, chiar dacă l-a acceptat să-l învețe pe acest elev [2, p. 213-223][3, p. 149]. Discriminarea împotriva persoanelor cu handicap în favoarea persoanelor care nu sunt se numește ableism sau disablism.

Cei mai discriminați sunt elevii aflați în situație de risc social și elevii cu CES.

Intensitatea și polaritatea atitudinii cadrului didactic constituie valoarea acțiunilor comportamentale, patriotismul și sârguința muncii conștiente, potențialul capacității de autodăruire profesională, întru realizarea performanțelor de excepție. Atitudinea față de muncă se exprimă prin sentimente de corectitudine, răspundere, disciplină și ordine în activitatea desfășurată, pentru obținerea rezultatelor și performanțelor scontate. Învățătorul are rolul hotărâtor în determinarea reușitei școlare a elevului, prin implicarea totală și prin influența pe care o are asupra elevului, de a-l motiva, stimula pozitiv și ambiționa,

pentru obținerea celor mai bune rezultate școlare. Profesorul va urmări integrarea cognitivă, afectivă, motivațională și volitivă a elevului.

Concluzie: Școala oferă modalități nebănuite și inepuizabile pentru copiii și adolescenți de a depăși sau de a căpăta complexe de inferioritate, frustrări, de a se depăși pe sine și ceilalți, de a se compara cu idolii lor. Competența profesională, măiestria pedagogică exprimată și atitudinea afectiv-positivă a cadrului didactic față de elevi dezvoltă personalități integre, creative, celebre.

Bibliografie

1. Allport, G., Structura și dezvoltarea personalității, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1991.
2. Cosmovici, A., Iacob, L. (coord.), Psihologie școlară, Ed. Polirom, Iași, 1998.
3. Jude, Ioan, Climatul educațional și cultura organizațională școlară, Editura Ominia, Brașov, 2001, <https://ru.scribd.com/doc/269055378/Climatul-Educational-Ioan-Jude>.
4. Kovalev, A. G., Measiscev, V. N., Particularitățile psihice ale omului, Vol. 1 „Characterul”, 1958 și vol 2 „Aptitudinile”, 1963, Ed. Didactică și pedagogică, București.
5. Nica, Virginia, Educația din Moldova versus cea din alte state: școlile și universitățile rămân fără elevi și studenți. //Revista moldNova, Social, 4 august 2016, <http://moldnova.eu/ro/educatia-din-moldova-versus-cea-din-alte-state-scolile-si-universitatile-raman-fara-elevi-si-studenti-4409.html/>
6. Republica Moldova rămâne fără elevi – deși crește rata de promovare a bacalaureatului.// Revista moldNova, Social, 21 octombrie 2016, <http://moldnova.eu/ro/republica-moldova-ramane-fara-elevi-desi-creste-rata-de-promovare-a-bacalaureatului-8109.html/>
7. Stimpovschii, Doina, Educația din Republica Moldova este pe brânci. Elevii nu pot citi, diplomele se cumpără, iar profesorii sunt corupți.//Revista moldNova, Social, 13 iulie, 2016. <http://moldnova.eu/ro/educatia-din-republica-moldova-este-pe-branci-elevii-nu-pot-citi-diplomele-se-cumpara-iar-profesorii-sunt-corupti-3442.html/>

8. Stimpovschii, Doina, Cât de valoroase sunt diplomele de studii obținute în Moldova. Revista moldNova, Social, 23 februarie, 2017. <http://moldnova.eu/ro/cat-de-valorose-sunt-diplomele-de-studii-obtinue-moldova-13286.html/>
9. Vecsei, C., Oacheșu, I., Atitudine și conduită.//în „Cercetări de Științe sociale”, vol. III, Academia de Științe Sociale și Politice, Centrul de Științe Sociale Tg. Mureș, 1987. <https://ru.scribd.com/doc/269055378/Climatul-Educational-Ioan-Jude>
10. Ziarul de gardă, Nr. 535 din 17 septembrie 2015, <http://www.zdg.md/editia-print/social/elevi-intr-o-tara-strain>).